EBÛ SA’ÎD-İ HARRÂZ

Evliyânın büyüklerinden. Adı Ahmed bin Îsâ’dır. Bağdâdlıdır. Muhammed bin Mensûr Tûkî’nin talebesidir. Zünnûn-i Mısrî, Ebû Âbid Busrî, Sırrî-yi Sekâtî, Bişr-i Hafî gibi âlimler ile sohbet etmiştir. Dört kitap yazmış, 227 (m. 890) senesinde Bağdâd’da vefât etmiştir.

Ebû Sa’îd-i Harrâz vera’ ve riyâzette gayet ileri idi. Hakîkat deryası bir zât idi. Onun kadar hakîkatten bahseden olmadığı için ona “Tasavvufun lisânı” denilmiştir. Kendine has kerâmetleri ve hakikâtleri söyleyen veciz sözleri vardır. İlk defa fenâ ve bekâdan o bahsetmişti.

Birgün onun, ayakkabı diktiğini ve tekrar söktüğünü gördüler. Niçin böyle yapıyorsun dediklerinde, “Nefsimi meşgûl ediyorum, tâ ki, o beni meşgûl etmesin” buyurdu.

Ebû Sa’îd-i Harrâz (radıyallahü anh) bir gün, “Bir kimse bir kimseye iyilik yaparsa, muhakkak sûrette o kimse kendisine iyilik eden kimseyi sever” meâlindeki hadîs-i şerîfi okudu ve buyurdu ki: “İnsanlara ne kadar şaşılsa yeridir. Kendisine az bir iyilikte bulunanı sever de, kendisini, bütün iyilik ve

ihsânların hakîkî sahibi olan, Allahü teâlâya yöneltmez. Nasıl olur da kalbini tamamen O'na bağlamaz. Bir kimse başkasına bir iyilik yapınca, ona teşekkür etmeli ve o kimseye iyilik yapmak istidâdını ve gücünü veren ya'nî iyiliğin hakîkî sahibi olan Allahü teâlâya da şükretmelidir."

Kendisi şöyle anlatır: "Birgün çölde gidiyordum. Azığım hiç yoktu. Çok acıktım. Uzaktan bir kervanın gelmekte olduğunu görünce, şunlardan yiyecek isteyeyim diye düşündüm. Sonra da kendi kendime "Bak, sen Allahü teâlâdan başkasına güveniyorsun ve onlarla seviniyorsun. Ben bu kervana katılmam. Ne zaman beni kervana Alırlarsa, o zaman katılırım" dedim. Onlara görünmemek için kendimi belime kadar toprağa gömdüm. Gece yarısı bir ses, "Ey kervandakiler, Allah dostu bir zât şurada kendini kumlara gömmüştür" dedi. Sonra adamlar gelip beni alıp götürdüler."

Şöyle rivâyet edildi: Ebû Sa'îd-i Harrâz'ın ba'zı işlerini gören ve ona hizmet eden bir fakîr vardı. Ebû Sa'îd ona ihlâs ile amel etmesi için, ihlâstân bahsetmişti. Fakîr kendisini yoklamış, görmüş ki Ebû Sa'îd'e yaptığı hizmette ihlâs yok, Hemen Ebû Sa'îd'in hizmetini terk etmiş. Bunun üzerine Ebû Sa'îd, işlerinde biraz zorlukla karşılaşmıştı. Fakîre "Neden gelmiyorsun" deyince O da "Yaptığım işte ihlâs bulamadım" dedi. Ebû Sa'îd'e, "Sen ameline devam et ve ihlâsı elde etmeğe çalış. Çünkü ben sana ameli terk et demedim, ihlâsı ara dedim" buyurdu.

Yine kendisi anlatır: "Gençliğimde bir adam bana kötülük yapmak için uğraşıyor, ısrarla beni sıkıştırıyordu. Ondan hep kaçıyordum. Birgün çölde giderken gördüm ki, o adam beni takip ediyordu. İçimden "Allahım, onun şerrinden beni koru" diye duâ ettim. Yakınımdaki kuyunun içine kendimi attım. Allahü teâlâ o kuyunun içinde beni korudu. Kuyuda "Yâ Rabbi! Kudretinle beni bu kuyudan çıkar ve o şahsın şerrinden koru" dedim. Allahü teâlâ beni kuyudan çıkardı. O adamın yanına koydu. Sonra o adam benden özür diledi ve beni hizmetinde bulunmam için kabûl et dedi. Onun samimî olarak bu teklifi yaptığını gördüm. O zât ölünceye kadar dâima benimle beraber oldu."

Birgün Ebû Sa'îd-i Harrâz, kendinden önce vefât eden oğlunu rü'yâsında gördü. Ona "Yavrucuğum! Allahü teâlâ sana nasıl muâmele yaptı?" dedi. Oğlu "Beni Cennetine koyarak ağırladı." dedi. "Yavrucuğum! Bana nasîhat et" dedi. Bunun üzerine oğlu: "Babacığım! Allahü teâlâya karşı kötü kalbli olarak davranma. Allahü teâlâ ile arana, bir gömlek bile koyma!" dedi. Ebû Sa'îd, bundan sonra yaşadığı süre içinde üzerindeki gömlekten başka gömlek giymedi.

Yine kendisi şöyle anlatır: "Birgün deniz kenarında bir genç gördüm. Omuzunda demir divit asılı idi. Fakat elbisesi sâlihlerin giydiği elbisedendi. Kendi kendime zâlimler âletini üzerinde bulunduruyor dedim. Ona yaklaşıp selâm verdim ve şöyle sordum: "Ey Genç! Allahü teâlâya nasıl ulaşılır?" O genç de bana "Allaha giden yol ikidir. Birisi âlimlerin yolu, diğeri halkın yolu. Senin âlimlerin yolundan hiç haberin yok. Çünkü kendi muâmeleni Allahü teâlâya ermek için sebeb olarak görüyorsun ve sen diviti zulüm âleti sanırsın. Allahü teâlâ "Ey îmân edenler! Zannın bir çoğundan sakının!" buyurmaktadır." dedi.

Cüneyd-i Bağdadî (radıyallahü anh) şöyle demiştir: "Eğer Allahü teâlâ bizden Ebû Sa'îd-i Harrâz'ın yaptığının hakîkatini taleb etse, muhakkak ki hepimiz helak olurduk." Başka bir âlim ise Ebû Sa'îd-i Harrâz ömrü boyunca ayakkabı dikiciliği yaptı. Asla iki dikiş arasında Allahü teâlâyı unutmadı" dedi.

Kendisi bir rü'yâsını şöyle anlatır: "Bir gece rü'yâmda iki melek gökten indi ve bana "Sıdk" nedir diye sordular. Onlara "Ahde vefadır" dedim. Doğru söyledin dediler ve geri gittiler."

Buyurdu ki: "Hakîkî yakınlık, kalbin herşeyden temizlenmesi ve Allah ile huzûrda olmasıdır."

“Nefs durgun suya benzer. Dıştan bakılınca pak, ama biraz hareket edince, dibinde saklı hastalık mikropları ortaya çıkar.”

“Tevhîdin başlangıcı, gönlüyle her şeyden uzak olan kişinin, bütün varlığıyla Allahü teâlâya dönmesidir.”

“İlim seni amele götürür, yakîn ise seni taşır.”

“Yüksek ahlâk sahibinin himmeti, yalnız Allahü teâlâya olur.”

“Tevekkül, kalbin Allahü teâlâya güvenmesidir.”

“Tasavvuf, kendi benliğinden arınıp, ilâhî nûrlarla dolmak, zikirden hâsıl olan zevkin tadına varmaktır.”

Ebû Sa’îd-i Harrâz’ın yazdığı eserlerden en meşhûru Kitâb-üs-sır’dır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 228

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 246

3) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 92

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1001

5) Risâle-i Kuşeyrî sh. 129

6) Târîh-i Bağdâd cild-4, sh. 276

7) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 192

8) Nefehât-ül-üns sh. 125

9) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 248

10) Keşf-ül-mahcûb sh. 54